

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

БЕРМУДЕС ДІАНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.6.091.2.011.3-051:796](477)(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Лоза Тетяна Олександрівна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
професор кафедри теорії і методики
фізичної культури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сущенко Людмила Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри фізичної реабілітації;

кандидат педагогічних наук, доцент
Коновальська Людмила Олександрівна,
Бердянський державний
педагогічний університет,
доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання.

Захист відбудеться 15 червня 2018 року об 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 15 травня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі головною метою вищої педагогічної освіти стає високоякісна підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до постійного професійного самовдосконалення. Оновлена система фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти розширює резерви гармонійного розвитку учнів, надає їм можливість вибору варіативних модулів із різних видів спорту, рухової активності та хореографії, до реалізації яких повинен бути готовим сучасний учитель фізичної культури.

Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців закріплено в низці новітніх правових документів на рівні держави, зокрема Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізації викликів (2009). Основні положення щодо змісту й організації підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти ґрунтуються на засадах законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) (1993), Державної програми «Вчитель» (2002), Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998), Національної доктрини розвитку освіти (2002). Важливість підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності підтверджується запровадженням Концепції Нової української школи (2017), яка передбачає оновлення навчальних програм із фізичної культури, що характеризуються спрямованістю на реалізацію принципу варіативності.

Концептуальні ідеї професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є об'єктом наукового пошуку О. Ажиппо, П. Джуринського, Є. Захаріної, Л. Іванової, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенка, Б. Шияна та ін. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності розглядали Л. Ареф'єва, О. Атамась, О. Войтовська, Л. Гальченко, В. Дручик, М. Карченкова, Л. Коновальська, О. Корносенко, Г. Куртова, В. Наумчук, О. Омельчук, Т. Серман та ін. Значний інтерес у контексті зазначеної проблеми становлять наукові розвідки вчених (Н. Войнаровська, О. Кібальник, І. Кушнерчук, Н. Мартинова, І. Степанова та ін.), в яких започатковано вирішення питань, пов'язаних із проблемою дифузії елементів хореографії до фізичного виховання.

Теоретичний аналіз наукових джерел, вивчення практичного досвіду роботи закладів загальної середньої та вищої освіти свідчать про доцільність підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності і дозволяє визначити низку суперечностей, зокрема між: сучасними вимогами до підвищення якості вищої педагогічної освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів; необхідністю широкого впровадження варіативних модулів з використанням спеціально організованих видів музично-рухової діяльності й хореографії у шкільну практику та відсутністю готовності майбутніх учителів

фізичної культури до їх реалізації; реально існуючим досвідом професійної підготовки фахівців із фізичного виховання в закладах вищої педагогічної освіти та потребою в розробці програмного і науково-методичного забезпечення (курукулуму) формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Актуальність проблеми, її недостатня розробленість у вітчизняній педагогіці та визначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу було виконано згідно з темою комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660), держбюджетною науково-дослідною темою «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні», яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Реалізація зазначеної мети передбачала виконання таких **завдань**:

1. Виявити стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії й розкрити зміст базових понять дослідження.

2. Визначити сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену.

3. Обґрунтувати та розробити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з відповідними педагогічними умовами.

4. Конкретизувати курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

5. Експериментально перевірити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні положення вітчизняної педагогічної науки (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень,

А. Кузьмінський, А. Сбруєва, О. Семенов, С. Сисоєва, О. Чашечникова та ін.); висновки дослідників професійної підготовки фахівців фізичного виховання, фізичної реабілітації (І. Гавриш, Т. Дерека, О. Єжова, Р. Карпюк, Ю. Лянной, Л. Матвеев, О. Міхеєнко, Л. Сергієнко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, П. Хоменко, Б. Шиян та ін.) і хореографії (О. Реброва, Л. Цветкова та ін.); теоретичні викладки дослідників проблем музично-ритмічного виховання (Е. Жак Далькроз, Г. Ніколаї, Т. Ротерс та ін.) та впливу фізичних вправ і музики на психофізичний розвиток особистості (В. Косяк, Б. Теплов та ін.).

У дослідженні використано комплекс **методів: теоретичних** (аналіз та систематизація наукових джерел – з метою обґрунтування інноваційних змін у сфері підготовки вчителів фізичної культури та виявлення стану розробленості досліджуваної проблеми; поняттєво-термінологічний та порівняльно-зіставний аналіз – для визначення сутності і змісту базових понять дослідження і нормативно-правових основ підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; моделювання – для розробки моделі підготовки означених фахівців; узагальнення, конкретизація та структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування структури готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та педагогічних умов, критеріїв, показників і рівнів її сформованості; *емпіричних* (діагностичні – анкетування – з метою вивчення ставлення вчителів фізичної культури щодо застосування ними варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії; самооцінка, тестування, метод експертної оцінки, педагогічне спостереження за суб'єктами освітнього процесу – з метою визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації означених модулів у процесі професійної діяльності; педагогічний експеримент – констатувальний та формувальний – для перевірки ефективності запропонованої моделі); *статистичні* (оброблення і порівняння результатів кількісного та якісного аналізу одержаних даних).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* науково обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий і діагностично-результативний блоки та відповідні педагогічні умови (мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ); розкрито зміст базових понять дослідження «підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» та «досвід танцювально-рухової діяльності»; визначено сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами

музично-рухової діяльності та хореографії, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену; конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Уточнено міжпредметні зв'язки дисциплін професійної підготовки.

Удосконалено програмний зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії.

Подальшого розвитку набули форми і методи організації освітнього процесу, підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблене науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії може бути впроваджено в практику закладів вищої освіти, зокрема: навчально-методичні посібники «Музична-ритміка і хореографія. Практикум», «Теорія і методика викладання аеробіки: навчально-методичний комплекс», «Основи хореографії»; методичні рекомендації «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ», «Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»»; тестові завдання з дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Теорія і методика викладання аеробіки». Результати дослідження може бути використано в освітньому процесі закладів вищої освіти (лекції, практичні, семінарські заняття), в організації самостійної роботи студентів, у системі підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1771/1 від 04.09.2017 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/02/4252 від 31.10.2017 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2642 від 26.09.2017 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 113/17 від 30.10.2017 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 68 від 28.11.2017 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 224-н від 30.11.2017 р.); ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 3007/17 від 29.12.2017 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 2991/01 від 27.12.2017 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження здійснювалась на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* «Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта» (Мінськ, 2009); «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення» (Суми, 2014–2017), «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2016), «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (Чернівці, 2017), «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій» (Київ–Суми, 2017), «Сучасні

проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Київ, 2017), «Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст» (Умань, 2017); *всеукраїнській з міжнародною участю* «Освіта і здоров'я» (Суми, 2017); *всеукраїнських* «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України» (Суми, 2007–2009), «Молода спортивна наука України» (Львів, 2008), «Актуальні питання охорони праці та здоров'язбереження в умовах сучасної школи» (Суми, 2017).

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедр педагогіки, теорії і методики фізичної культури, мистецької педагогіки та хореографії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (2007–2017).

Публікації. Основний зміст і результати дослідження висвітлено у 24 публікаціях, у тому числі в 1 розділі колективної монографії, 3 навчально-методичних посібниках, 2 методичних рекомендаціях, 9 статтях у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук (з яких 3 – у виданнях, що входять до наукометричної бази Index Copernicus), 1 статті в зарубіжному виданні, 8 публікаціях у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (305 найменувань, з них 10 – іноземною мовою), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 351 сторінку, обсяг основного тексту – 175 сторінок. Робота містить 30 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, з'ясовано ступінь її наукового розроблення, зв'язок із науковими планами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, описано методи, розкрито теоретичну основу дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано інформацію щодо апробації і впровадження отриманих результатів дослідження, представлено перелік основних публікацій автора за темою дисертації, подано структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії**» висвітлено проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної культури у вітчизняному науковому просторі й нормативно-правові основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, визначено сутність і структуру їхньої готовності до реалізації варіативних модулів.

Аналіз наукової думки та систематизація вітчизняних дисертаційних досліджень за проблемним критерієм дозволили вирізнити п'ять основних груп розвідок щодо: генези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах (Н. Долгова, Г. Жигadlo, Т. Кравчук, В. Пасічник, І. Рядинська); професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту (І. Гавриш, Т. Дерка, Р. Карпюк, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, Є. Павлюк, А. Сватєєв, Н. Степанченко, Л. Суценко, О. Тимошенко, П. Хоменко, Б. Шиян);

професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Г. Богданова, М. Карченкова, Г. Куртова, І. Максимчук, Р. Маслюк, Т. Матвійчук, Л. Никифорова, П. Слобожанінов, С. Табінська, О. Теслянков, В. Черняков, І. Шаповалова); професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності (О. Атамась, С. Карасевич, Г. Кондрацька, Л. Коновальська, О. Котова, А. Леоненко, А. Петров, Т. Серман); дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти (М. Батищева, Н. Башаєв, В. Дручик, Є. Жуковський, Ю. Мусхаріна).

На основі порівняльно-зіставного аналізу нормативно-правових документів (п. 5 статті 10 та п. 10 статті 32 Закону України «Про вищу освіту» (2017), наказів Міністерства освіти і науки України «Про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України» (2008) і «Про затвердження Переліку предметних спеціалізацій спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» (2016)) та за результатами фундаментального наукового дослідження «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (реєстраційний номер 0115U002489), частиною якого стали розвідки автора у складі творчого колективу щодо забезпечення якісної підготовки фахівців за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура), доведено доцільність запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Сучасна система фізичного виховання школярів потребує вчителів, які здатні реалізовувати варіативні модулі з різних видів спорту, рухової діяльності та хореографії, зокрема модулі «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідінг» та «Хореографія».

Поняттєво-термінологічний та порівняльно-зіставний аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст базових понять дослідження й охарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії (МУФКХ) до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури та хореографії в закладах загальної середньої освіти.

До видів музично-рухової діяльності включаємо аеробіку, степ-аеробіку, аквааеробіку та чирлідінг, зміст яких передбачає виконання загальнорозвивальних вправ, бігу, стрибків, базових рухів аеробіки, танцювальних елементів, що регламентуються музичним супроводом. Під *досвідом танцювально-рухової діяльності* розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок щодо застосування видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що є

результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки, чирлідінгу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності.

Результати узагальнення, конкретизації та структурно-функціонального аналізу дозволили обґрунтувати структуру готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії й виокремити мотиваційний, когнітивний та дієвий компоненти. *Мотиваційний компонент* виражає усвідомлене ставлення майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Компонент є стрижнем, навколо якого формуються основні професійні якості вчителя фізичної культури та хореографії, від яких залежать характер його участі в освітніх процесах та результативність у навчанні й вихованні учнів. *Когнітивний компонент* готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів є результатом пізнавальних процесів і характеризується обсягом професійно орієнтованих знань із теорії і методики викладання дисциплін, орієнтованих на формування музично-рухової активності учнів та їх хореографічного виховання. *Дієвий компонент* проявляється в реалізації педагогічних здібностей, танцювально-рухового досвіду, здатності презентувати власну хореографічно-виконавську культуру.

Таким чином, виявлено стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, розкрито зміст базових понять дослідження, що дозволило визначити сутність і структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

У другому розділі **«Моделювання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»** здійснено обґрунтування та розробку моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та відповідних педагогічних умов, конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Запропонована модель як ідеальний аналог підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності включає чотири взаємопов'язані блоки та відповідні педагогічні умови (рис. 1). *Цільовий* блок охоплює мету і завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Теоретико-методологічний* блок розробленої моделі складають теоретико-методологічні підходи (особистісно орієнтований, системний, діяльнісний, культурологічний та естетичний) і принципи (природовідповідності, культуровідповідності, науковості, свідомості й активності, системності й послідовності, доступності, індивідуалізації, наочності, єдності теоретичної і практичної підготовки, врахування особистих можливостей студентів, професійної спрямованості).

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Організаційно-змістовий блок моделі містить зміст, форми і методи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, види навчальних занять і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів, що здійснюється на трьох послідовних етапах – пропедевтичному, основному та рефлексивно-оцінному. *Діагностично-результативний блок* відображає оцінювання результатів підготовки як ступеня сформованості структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності (мотиваційного, когнітивного, дієвого) з відповідними критеріями і показниками, що характеризують три рівні сформованості: низький, середній, високий.

За допомогою узагальнення, конкретизації та структурно-функціонального аналізу визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ. Перша умова реалізовувалась з опорою на міжпредметні зв'язки дисциплін професійної підготовки, а також у процесі науково-пошукової діяльності студентів під час педагогічної практики. Друга педагогічна умова передбачала використання традиційних та інноваційних методів (конструювання хореографічних комбінацій, музично-рухової інтерпретації, ускладнення хореографічних елементів, подібності основи рухової дії, музичного квадрату, стилізованої хореографії, театралізації, імпровізації та ін.), що сприяють розкриттю творчої індивідуальності студентів та розвитку їхнього креативного мислення у ході педагогічної практики. Третя педагогічна умова стимулювала проведення досліджень щодо пошуку шляхів оптимального безпечного фізичного навантаження та озброєння студентів необхідними знаннями, уміннями й навичками організації уроку фізичної культури з використанням комплексів танцювально-рухових вправ.

Концептуальні положення курикулуму вищої педагогічної освіти конкретизовано як програмно-змістове і науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Курикулум охоплює зміст означеної підготовки, обсяг навчального часу, принципи моніторингу результатів навчання, діагностичний інструментарій тощо. Структура курикулуму включає: робочі програми окремих предметів, розділи і теми, що доповнили зміст дисциплін циклу професійної підготовки та виробничої педагогічної практики; освітній процес подано як змістову спіраль, студенти стають активними його учасниками; зміст є гнучким і за необхідності може бути перебудований, має практичне спрямування, ґрунтується на особистісних, професійних та європейських цінностях. У запропонованому курикулумі домінують очікувані

результати й цілі їх досягнення; запропоновано загальні вказівки щодо зворотного зв'язку. Розроблено та впроваджено в освітній процес дисципліну «Основи хореографії»; дисципліну професійної підготовки «Оздоровчий фітнес з методикою викладання» замінено на дисципліну «Теорія і методика викладання аеробіки», що забезпечує базову підготовку майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. Скореговано навчально-методичні комплекси з дисциплін професійної підготовки «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів стосовно музично-рухової діяльності, а також завдань на виробничу педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самостійну та позааудиторну роботу студентів. Важливою формою позааудиторної роботи в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії стала діяльність студії «Танцювальна аеробіка».

Таким чином, обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності й відповідні педагогічні умови та конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»** презентовано діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи, висвітлено перебіг констатувального етапу педагогічного експерименту та здійснено аналіз результатів його формульовального етапу.

Діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи було розроблено згідно з компонентною структурою готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний, когнітивний і дієвий компоненти) та визначеними рівнями (низький, середній, високий). Діагностика мотиваційного компоненту готовності відбувалася за критерієм активності прояву професійно-мотиваційної потреби, що характеризувався такими показниками: інтерес до педагогічної професії, спрямованість на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності, прагнення до творчості (креативність і творче мислення) та самореалізації.

Діагностика когнітивного компоненту готовності відбувалася за критерієм результативності пізнавальної діяльності, що характеризувався такими показниками: наявність базових професійно-педагогічних та фахових знань; повнота, глибина й усвідомленість засвоєння методичних знань про варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії; наявність знань про

оптимальне дозування фізичного навантаження в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності.

Діагностика дієвого компоненту готовності відбувалася за критерієм наявності організаційно-методичного та танцювально-рухового досвіду, що характеризувався такими показниками: уміння організовувати освітнє середовище, здатність застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії та уміння добирати відповідний музичний супровід.

Оцінка ступеня готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась із використанням таких діагностичних методів: самооцінки (мотиваційний компонент); тестування (когнітивний компонент); експертної оцінки (дієвий компонент).

Усього експериментальним дослідженням на різних його етапах було охоплено 1467 осіб. Зокрема, в анкетуванні стосовно визначення інтересу школярів до уроків фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії брали участь 948 учнів закладів загальної середньої освіти, а в анкетуванні вчителів фізичної культури щодо застосування ними означених варіативних модулів – 122 особи з м. Суми та Сумської області. Експериментальним дослідженням стосовно оптимального дозування фізичного навантаження в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності і хореографії було охоплено 259 учнів закладів загальної середньої освіти м. Суми. У дослідженнях стосовно сформованості готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії взяли участь 138 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчили, що за мотиваційним компонентом високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів було виявлено лише у 7%. Середній рівень вмотивованості до означеного виду діяльності виявлено у 70% студентів, низький рівень готовності за мотиваційним компонентом виявлено у 23% учасників констатувального етапу експерименту. Результати тестування за когнітивним компонентом засвідчили, що високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури (МУФК) до реалізації означених варіативних модулів у процесі професійної діяльності не отримав жоден зі студентів досліджуваної групи; середній та низький рівні готовності показали 70% та 30% учасників констатувального експерименту відповідно. Результати тестування за дієвим компонентом засвідчили таке: високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії не отримав жоден із досліджуваної групи; середній рівень готовності показали 70% студентів, 30% учасників показали низький рівень.

З метою експериментальної перевірки запропонованої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі означеної діяльності на формульованому етапі педагогічного дослідження експериментальною базою було обрано Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Було сформовано експериментальну (n=33) та контрольну (n=34) групи. Освітній процес у контрольній групі (КГ) здійснювався за традиційною системою підготовки майбутніх учителів фізичної культури, а в експериментальній групі (ЕГ) – за розробленою моделлю підготовки МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії.

Експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась у ході формульованого етапу педагогічного експерименту в межах комплексного науково-дослідного проекту (реєстраційний номер 0115U002489). З'ясовано, що за мотиваційним компонентом високий рівень готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності було виявлено у 51% студентів ЕГ і 20% студентів КГ; середній рівень – у 66% студентів КГ і 43% – ЕГ; низький рівень – у 6% студентів ЕГ і 14% – КГ. Дослідженням визначено, що високий рівень готовності за когнітивним компонентом продемонстрували лише 3% студентів КГ і 6% ЕГ; у більшості студентів виявлено середній рівень готовності (у ЕГ – 81% та у КГ – 79%); низький рівень – у 13% студентів ЕГ та 18% студентів КГ. Результати експертної оцінки за дієвим компонентом показали, що значно вищий рівень сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності визначено в ЕГ (24%) порівняно зі студентами КГ (12%). Середній рівень готовності показали 66% студентів КГ і 58% студентів ЕГ, низький – 24% студентів КГ та 18% студентів ЕГ.

Перевірка сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів за визначеними компонентами. Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами музично-рухової активності та хореографії за всіма визначеними компонентами наведено в таблиці 1.

Аналіз одержаних результатів формульованого експерименту щодо рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії дозволив відзначити таке: *за мотиваційним компонентом* збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності на 15% в контрольній і на 45% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 2% в КГ і зменшилася в ЕГ на 21%; зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 17% в КГ і на 26% в ЕГ; *за когнітивним компонентом* збільшилася кількість

студентів із високим рівнем сформованості готовності на 3% в контрольній і на 6% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 15% у КГ і на 20% в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 18% у КГ і на 27% в ЕГ; *за дієвим компонентом* збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 12% КГ і на 24% в ЕГ; зменшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 1% в КГ і на 10% в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 9% в контрольній групі і на 14% – в експериментальній.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами

Рівні	Контрольна група (n=34)			Експериментальна група (n=33)		
	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця %	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця %
	%	%		%	%	
Мотиваційний						
Високий	5	20	+15	6	51	+45
Середній	64	66	+2	62	43	-21
Низький	31	14	-17	32	6	-26
Когнітивний						
Високий	–	3	+3	–	6	+6
Середній	64	79	+15	60	81	+20
Низький	36	18	-18	40	13	-27
Дієвий						
Високий	–	12	+12	–	24	+24
Середній	67	66	-1	68	58	-10
Низький	33	24	-9	32	18	-14

Отже, аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Виявлення стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволило систематизувати відповідні вітчизняні дисертаційні дослідження за такими групами: 1) генеза підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; 2) професійна освіта фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту; 3) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; 4) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; 5) професійна

підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти. Встановлено, що в нормативно-правових документах зафіксовано необхідність реформування системи фізичного виховання учнів на засадах варіативності.

Розкрито зміст базових понять дослідження. Підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності розглядаємо як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури і хореографії в закладах загальної середньої освіти. Музично-рухова діяльність характеризується наявністю музичного супроводу і включає такі види, як аеробіка, степ-аеробіка, аквааеробіка та чирлідінг, а під досвідом танцювально-рухової діяльності розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок стосовно використання видів музично-рухової діяльності й хореографії.

2. Визначено сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії, що розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки, чирлідінгу й засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності. У структурі означеної готовності виокремлено три діалектично взаємопов'язані компоненти – мотиваційний, когнітивний та дієвий. Мотиваційний компонент виражає усвідомлене ставлення вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; когнітивний – передбачає наявність базових знань з циклу дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки; дієвий – об'єднує педагогічні здібності, танцювально-руховий досвід, здатність презентувати власну хореографічно-виконавську культуру з метою реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії. Запропоновано критерії (активність прояву професійно-мотиваційної потреби, результативність пізнавальної діяльності, наявність організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду) і показники, що характеризують три рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

3. Обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює чотири взаємопов'язані блоки (цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий, діагностично-результативний) та відповідні педагогічні умови. До *цільового* блоку належать мета і завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Теоретико-методологічний* блок становлять наукові підходи (особистісно

орієнтований, системний, діяльнісний, естетичний та культурологічний) і принципи (природовідповідності, культуровідповідності, науковості, свідомості і активності, системності і послідовності, доступності, індивідуалізації, наочності, єдності теоретичної і практичної підготовки, урахування особистих можливостей студентів, професійної спрямованості). *Організаційно-змістовий блок* містить: зміст, форми, методи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, види навчальних занять і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, які реалізуються на трьох послідовних етапах (пропедевтичному, основному, рефлексивно-оцінному). *Діагностично-результативний блок* містить: компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії й відображає оцінювання результатів відповідної підготовки.

Визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; впровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.

4. Конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Його структура складається з робочих програм окремих предметів, розділів і тем, що доповнюють зміст дисциплін циклу професійної підготовки, виробничої педагогічної практики. Зміст освітнього процесу є гнучким, має практичне спрямування, ґрунтується на особистісних, професійних та європейських цінностях. Розроблено та впроваджено в освітній процес дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», скореговано навчально-методичні комплекси з нормативних дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів із танцювально-рухової діяльності, а також завдань на педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самотійну та позааудиторну роботу студентів.

5. У ході експериментальної перевірки науково обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності доведено її ефективність. За підсумками дослідно-експериментальної роботи збільшилася кількість студентів експериментальної групи з високим і середнім рівнями сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії порівняно з результатами

контрольної групи, що було виявлено за критеріями активності прояву професійно-мотиваційної потреби та наявності організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду.

Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів засвідчив позитивні зміни в експериментальній групі за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами. Виявлено зростання частки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії з високим і середнім рівнями сформованості усвідомленого ставлення до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, базових знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки й танцювально-рухового досвіду. Результати педагогічного експерименту засвідчили дієвість запропонованих програмно-змістових і науково-методичних засобів та педагогічних умов.

Встановлено, що запропонована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії дозволяє ефективно формувати готовність до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії за умови запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії за другою предметною спеціальністю «Хореографія» в контексті компетентнісного підходу.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Розділ колективної монографії

1. Бермудес, Д. В. (2017). Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика*, Г. Ніколаї (заг. ред.), (сс. 504–512). Суми: ФОП «Цьома С. П.».

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Бермудес, Д. В. (2017). Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 1 (9), 13–19.

3. Бермудес, Д. В. (2017). Запровадження спецкурсу «Основи хореографії» у процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (72), 126–136.

4. Бермудес, Д. В. (2017). Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7 (71), 26–36.

5. Бермудес, Д. В. (2017). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у

процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 147, 1, 275–279.

6. Бермудес, Д. В. (2017). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів. *Вісник Черкаського університету*, 13–14, 28–35.

7. Бермудес, Д. В. (2017). Історико-педагогічний аналіз підготовки учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 144, 133–138.

8. Бермудес, Д. В. (2016). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 137, 200–204.

9. Бермудес, Д. В. (2014). Определение безопасной физической нагрузки в процессе физического воспитания школьников с использованием средств ритмической гимнастики и аэробики. *Наука и Школа*, 2, 148–152.

10. Бермудес, Д. В. (2010). Дослідження інтересу учнів загальноосвітніх шкіл до використання засобів музичної ритміки і хореографії на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15*, 8, 56–61.

Стаття в зарубіжному виданні

11. Бермудес, Д. В. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, V (62), Issue: 142, 10–14.

Матеріали науково-практичних конференцій

12. Бермудес, Д. В. (2017). Аналіз змісту і форм підготовки бакалаврів учителів з фізичної культури до професійної діяльності *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*, 2, 51–55.

13. Бермудес, Д. В. (2017). Структура готовності вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів (тези міжнародної наукової конференції). *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної наукової конференції*, 1, 26–29.

14. Бермудес, Д. В. (2015). Професійно-педагогічні здібності вчителя при застосуванні засобів ритмічної гімнастики і аеробіки на уроках фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*, 1, 192–196.

15. Бермудес, Д. В. (2014). Визначення оптимального фізичного навантаження в процесі фізичного виховання школярів з використанням засобів ритмічної гімнастики і аеробіки. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*, 1, 33–41.

16. Бермудес, Д. В. (2009). Структура, содержание и система оценивания учебной дисциплины «Музыкальная ритмика и хореография». *Молодёжь – науке*.

Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта: международной научно-практической конференции, 2, 332–336.

17. Бермудес, Д. В. (2009). Структура навчальної дисципліни «Музична ритміка і хореографія. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2, 102–108.

18. Бермудес, Д. В. (2008). Визначення рівня теоретичної та практичної підготовки з ритмічної гімнастики та хореографії вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 14–19.*

Стаття в іншому виданні

19. Бермудес, Д. В. (2008). Дослідження рівня теоретичної та практичної підготовки вчителів фізичної культури при проведенні уроків з використанням засобів ритмічної гімнастики. *Молода спортивна наука України, 2, 12, 19–23.*

Навчально-методичні посібники

20. Бермудес, Д. В. (2017). *Основи хореографії: навчально-методичний посібник.* Суми: ФОП «Цьома С. П».

21. Бермудес, Д. В. (2016). *Теорія і методика викладання аеробіки»: навчально-методичний комплекс.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

22. Бермудес, Д. В. (2009). *Музична-ритміка і хореографія. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Методичні рекомендації

23. Бермудес, Д. В. (2017). *Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

24. Бермудес, Д. В. (2014). *Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Бермудес Д. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

Дисертація є першим у теорії і методиці професійної освіти теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Виявлено стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії й розкрито зміст базових понять дослідження. Визначено сутність, структуру готовності

майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену. Обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з відповідними педагогічними умовами. Конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Експериментально перевірено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Ключові слова: процес професійної діяльності, майбутні учителі, фізична культура, хореографія, варіативні модулі, підготовка, педагогічні умови, модель, курикулум.

Бермудес Д. В. Подготовка будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренка. – Сумы, 2018.

Диссертация является первым в теории и методике профессионального образования теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности. Выявлено состояние разработанности проблемы профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры и хореографии и раскрыто содержание базовых понятий исследования. Определена сущность, структура готовности будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности, критерии, показатели и уровни сформированности обозначенного феномена. Обоснована и разработана модель подготовки будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности с соответствующими педагогическими условиями. Конкретизирован курикулум подготовки будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности. Экспериментально проверено модель подготовки будущих учителей физической культуры и хореографии к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности.

Ключевые слова: процесс профессиональной деятельности, будущие учителя, физическая культура, хореография, вариативные модули, подготовка, педагогические условия, модель, курикулум.

Bermudes D. V. Training of the future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity. – The manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

The thesis is the first in the theory and methods of professional education theoretical-experimental research on the problem of training future physical culture and choreography teachers for the implementation of the optional modules in the process of professional activity. The state of development of the problem of professional training of the future physical culture and choreography teachers is revealed and the content of the basic concepts of the research is disclosed. The essence of readiness of the future physical culture and choreography teachers for the implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography, considered as an integrative personality formation, is the result of special training and is reflected in their orientation to the use of aerobics, step aerobics, aqua aerobics, cheerleading and the means of choreographic art based on their own dance-motor experience in their professional activity. In the structure of the specified readiness, three dialectically interconnected components are distinguished – motivational, cognitive and activity. The criteria and indicators characterizing three levels of formation of the future physical education and choreography teachers' readiness for the implementation of the optional modules in the process of professional activity are proposed. The model of the future physical culture and choreography teachers' training for the implementation of the optional modules in the process of professional activity, which covers four interconnected units (target, theoretical-methodological, organizational-content, diagnostic-productive) and corresponding pedagogical conditions (motivation of students to acquisition of comprehensive experience of dance-motor activity in the process of professional training; introduction of innovative methods of implementation of the optional modules in the course of pedagogical practice; providing future physical culture and choreography teachers with technology for planning safe physical activity while using dance-motor exercises) is substantiated and developed. The curriculum of the future physical culture and choreography teachers' training for the implementation of the optional modules in the process of professional activity is specified. The disciplines "Theory and methods of teaching aerobics", "Basics of choreography" are developed and implemented in the educational process; teaching-methodological complexes of the disciplines "Musical-rhythmic education", "Gymnastics and methods of its teaching", "Theory and methods of physical education" are adjusted at the expense of introduction to their content of additional sections on dance-motor activity, as well as the tasks for pedagogical practice in accordance with the requirements of the current curriculum on physical culture in the institutions of general secondary education; according to it the independent and extra-curricular work of students is organized. The model of training of the future physical culture and choreography teachers for the implementation of the optional modules in the process of professional activity was experimentally tested.

Key words: process of professional activity, future teachers, physical culture, choreography, optional modules, training, pedagogical conditions, model, curriculum.

Підписано до друку 10.05.2018 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.

